

Cestovní zpráva

Místo: Berlín, Postupim, Německo

Termín: 26.10 – 30.10.2009

Účel cesty:

Výzkumný pobyt v Berlíně a Postupimi za účelem studia a pořízení kopií dostupné literatury k otázce teorie hodnocení dokumentů v Německu

Účastník cesty:

Mgr. Mikuláš Čtvrtník, 5. oddělení

Zprávu podává:

Mikuláš Čtvrtník

Datum vyhotovení: 5. 11. 2009

Podpis ředitelky archivu:

Část všeobecná:

Cesta byla zahájena v pondělí 26.10.2009. Ubytování bylo zajištěno v ubytovacím zařízení Hotel-Pension Uhland, Uhlandstraße 142, 10719 Berlin. Odjezd z Berlína se uskutečnil v neděli 1.11.2009.

Část odborná:

Cesta byla podniknuta za účelem prozkoumání dostupné literatury k otázce teorie hodnocení dokumentu v Německu (Bewertungstheorie) v knihovnách v Berlíně a Postupimi. Cesta byla

uskutečněna v rámci grantového projektu GAUK č. 20209. Veškeré náklady byly hrazeny z prostředků GAUK.

Výstupem cesty bude článek s názvem *Duchové dějiny a nové archivní teorie hodnocení. Příklad možného dialogu historické vědy a archivnictví*, který vyjde v časopise *Práce z dějin Akademie věd*, č. 2 (2009). Obecně řečeno, ústřední motiv článku představuje postihnutí jedné z oblastí, ve které se může prostupovat historická věda a archivnictví. Jeden z jejich případných kontaktů je představován na příkladě jedné z teoretických oblastí archivnictví, totiž archivní teorie hodnocení (v českém prostředí spíše používán termín teorie výběru).

V rámci zahraniční cesty byla prostudována literatura, týkající se výše zmíněné otázky, především ve dvou knihovnách v Berlíně:

1) Universitätsbibliothek der Freien Universität Berlin (Garystraße 39, 14195 Berlin):

Jedná se o hlavní knihovnu při Freie Universität Berlin (dříve v Západním Berlíně). Relativně velká část jejich svazků je přístupná ve volném výběru, v určité míře v tematickém, věcném uspořádání.

2) Universitätsbibliothek der Humboldt-Universität zu Berlin:

Stejně jako Univerzitní knihovna der Freien Universität také Univerzitní knihovna Humboldtovy univerzity sídlí podle oborů na více místech. Její centrální část však představuje zcela nově otevřená (12. října 2009) Zentralbibliothek der Humboldt der Humboldt-Universität, nazvaná Jacob-und-Wilhelm-Grimm-Zentrum (Geschwister-Scholl-Straße 1/3, 10117 Berlin). Knihovna se nachází nedaleko od hlavní budovy Humboldt-Universität, blízko U-Bahn a S-Bahn Friedrichstraße.

Německým sousedům se opět podařilo to, co v České republice lze vidět zatím jen zřídka, totiž umístit většinu svazků ve volném výběru a navíc v tematickém uspořádání. Studijní a badatelský přínos takového systému je zřejmý. Zároveň Zentralbibliothek poskytuje mnoho studijních míst. Knihovna je otevřena až do půlnoci.

Vzhledem k tomu, že na Humboldt-Universität existoval do nedávné doby Lehrstuhl für Archivwissenschaft, nachází se také v knihovně Humboldtovy university více literatury k archivnictví.

V rámci zahraniční cesty byla podniknuta zároveň cesta do Postupimi za účelem návštěvy Fachhochschule Potsdam a její knihovny.

Fachhochschule Potsdam (srv. <http://www.fh-potsdam.de/>) je jedna z mála německých vysokých škol, kde se vyučuje archivnictví. Fachhochschule Potsdam v sobě soustředí více studijních programů (sociální práce, stavební inženýrství, architektura, design, evropské mediální vědy). Archivnictví se věnuje studijní program Informationswissenschaften (srv. <http://www.fh-potsdam.de/3849.html>). V jeho rámci se soustředí tři obory: archivnictví, knihovnictví, informační a dokumentační vědy (studijní plány srv. <http://www.fh-potsdam.de/4220.html>)

Fachhochschule Potsdam svou výukou archivnictví tak navazuje na předchozí Fachschule für Archivwesen, která se nacházela rovněž v Postupimi a která ukončila svoji činnost k roku 1993. Fachhochschule Potsdam vznikla v roce 1991 v souvislosti s pádem komunismu v bývalé DDR a s potřebou reformovat vysokoškolské studium v zemích bývalé DDR. Fachhochschule Potsdam se stala faktickou nástupkyní dosavadního archivního studia na Fachschule für Archivwesen („Franz Mehring“) v Postupimi (existující od r. 1955) a zároveň pokračovatelkou archivního studia na Humboldt-Universität. Zde totiž roku 1996 přestal existovat Lehrstuhl für Archivwissenschaft.

V rámci Fachhochschule Potsdam byl pro archivnictví stanoven tzv. „Potsdamer Modell“, který počítá s částečnou integrací oborů archivnictví, knihovnictví a dokumentace. Student archivnictví si volí v rámci „Hauptstudium“ jako vedlejší obor buď knihovnictví či dokumentaci. V rámci „Grundstudium“ se studium jednotlivých oborů (archivnictví, knihovnictví, dokumentace) do jisté míry prolíná tak, aby student získal povědomí o všech třech oborech.

Studijní program Informationswissenschaften má své sídlo ve staré budově školy na Friedrich-Ebert Straße 4. Naopak knihovna pro celou Fachhochschule a zároveň ostatní univerzitní kampus (Campus Pappelalle) se nachází na Pappelalle 8-9. Kampus s knihovnou je novějšího data. Fondy knihovny postupimské vysoké školy jsou systematicky rozčleněny podle jednotlivých oborů, které se studují na postupimské škole. Nachází se zde také jisté množství archivní literatury (část fondu je převzata z bývalé Fachschule für Archivwesen). Zřetelný je příklon k novým informačním technologiím, elektronickým dokumentům, dokumentačním strategiím apod.

Co se týče srovnání Archivschule Marburg a Fachhochschule Potsdam, lze na tomto prostoru pouze stručně nastínit některé postřehy. Archivschule Marburg má jistou výhodu v tom, že se může soustředit na archivnictví samotné. Nevýhoda postupimské školy v tomto směru se však může stát také výhodou, totiž že zde má archivnictví možnost dostat se do bližšího kontaktu s příbuznými obory (knihovnictví, dokumentace, obecně informační vědy – srv. „Potsdamer Modell“), což nemusí být archivnictví jako teorii i praxi vůbec na škodu.

Budova Archivschule Marburg působí rozhodně modernějším dojmem než stará budova Fachhochschule Potsdam, což ovšem neznamená, že samotná výuka na postupimské škole je zastaralá. V 90. letech se rozvinul rozsáhlý spor mezi marburskou a postupimskou archivní školou. Existovaly názory v rámci marburské školy, že by se postupimská škola měla vůbec zrušit, jelikož neodpovídá moderním standardům výuky archivnictví. Toto byl však názor, který vycházel velmi ze zkušenosti výuky na Fachschule für Archivwesen a příliš nerefletoval nový rozvoj archivního studia v Postupimi po pádu komunismu.

Lze se domnívat, že hrot extrémních názorů o vhodnosti úplného zrušení archivního studia na postupimské škole jsou vývojem školy v posledních letech otupen a že škola plní nesporný význam v rámci archivního studia v Německu (v neposlední řadě již z toho důvodu, že není mnoho škol v Německu, které by se věnovaly archivnímu vzdělávání).

Výběr z literatury:

Schröder, Thomas A.: Die zukünftige Rolle der EDV bei der Archivsausbildung, dostupné na www:

http://forge.fh-potsdam.de/~ABD/tschroed/Vortraege/Vortrag_Historikertag'98/HistorikerTag'98.htm

Zde je také dostupná podrobnější bibliografie k tématu archivního vzdělávání v bývalé DDR.

Knüppel, Helmut: Anmerkungen zur neueren Geschichte der Archivarsausbildung in Potsdam, in: Archivistica docet, Verlag Berlin-Brandenburg, Potsdam 1999, s. 677-684.

Schuler, Peter-Johannes: Das Potsdamer Modell. Die wissenschaftliche Hochschulbildung für Archivare in Potsdam, in: *Archivistica docet*, Verlag Berlin-Brandenburg, Potsdam 1999, s. 685-704.

Walberg, Hartwig: Die Ausbildung von Archivarinnen und Archivaren an der Fachhochschule Potsdam seit 1992. Dostupné na [www: http://forge.fh-potsdam.de/~ABD/wa/PublikationenWalberg/63-1995AusbildFB5Brandarc.pdf](http://forge.fh-potsdam.de/~ABD/wa/PublikationenWalberg/63-1995AusbildFB5Brandarc.pdf)